

ВМЕСТО УВОД

Икономическите и политическите промени в страната ни през последните петдесет години доведоха до важни изменения в бита, обичаите и вярванията в българското село. Нашите селяни - земеделци и скотовъди все по-рядко боравят с обектите и представите за нощното небе: за звездите, съзвездията и луната. Налице са условия и тенденции за избледняване на конкретните знания за тях и за техните народни имена по места и райони. Докато отделни осведомители - бивши пастири- скотовъдци и земеделски туженици, боравят с десетина имена за отделни звезди и съзвездия, то представителите на съвременното младо поколение едва ли познават единични звездни обекти, видими привечер и в ранна утрин, като *Ралица, Кокошката с пиленцата, Кумовата слама, Зорницата, Вечерницата* и др.

Това още повече задължава нашите астрономи, етнографи, диалектолози и краеведи да правят усилия навреме да се събират и съхраняват колкото се може по-подробни сведения за народната ни космология, космонимия и астрономия.

Водени и подтиквани от подобни подбуди в продължение на 25 години, още с основаването на Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”, с по-мощта на редовни и задочни студенти и експедиции по топонимия, ние направихме усилия да съберем материали от цялата ни страна за народната ни астрономия: звезди и съзвездия. За целта бяха изготвени кратки напътствия и въпроси, по които да бъдат разпитвани осведомители в отделни селища и да бъдат обработвани данните. Напътствията съдържаха различни въпроси като: “Какво представляват звездите и съзвездията? Как са прикрепени те на небесния свод? Защо съществуват големи и малки звезди? По-светли и по-тъмни? Има ли вярване, че всеки човек притежава звезда на небето? Какво означава падането на звезда? Има ли обичай при нейно виждане да се мълчи, защо? Какви отделни звезди и звездни групи познавате? През кой месец на годината и през кое годишно време (пролет, лято, есен, зима) те се виждат? Кога през нощта и на коя част на небето те се появяват? От колко звезди се състои отделно съзвездие (звезден куп) и каква фигура те образуват? Какви вярвания и митове се разказват за тях? Откъде носи името си дадена звезда или съзвездие?”

Да се провери в отделното селище познати ли са имена като: *Вечерница, Зорница, Деница, Кола, Рало, Ралица, Свредел, Кръст, Стожари, Софра, Паничка, Остен, Копраля, Процеп, Мечка (Голяма и Малка), Кокошка/Квачка, Волове, Прасета, Вълк, Лисица, Заек, Кон, Куче, Гарван, Змия, Воловар, Орач, Калугер, Мома, Ерген, Везни, Пиростия, Кумова слама (плява)* и

други.

Монографията ни е разработена въз основа на картотека на 556 имена на съзвездия и звезди, събрани от 888 селища и бивши наши околии. Използвани са и отделни писмени извори и публикации¹.

Изследването ни цели да направи известен принос към нашите астроними (съзвездни и звездни имена) и да улесни бъдещите сравнителни проучвания в областта на балканската, славянската и европейската астронимия.

¹ К о в а ч е в, Й. Д. Въпросник за събиране поверия из областта на народната астрономия. – Училищен преглед, XI, 1906, 3–4, 35–39; С ъ щ и я т. Народна астронимия и метеорология. – Сборник за народни умотворения, XXX, 1914, 1–86; С ъ щ и я т. Нашето звездно небе. С., 1928. М а р и н о в, Д. Народна вяра и религиозни обичаи. – Сборник за народни умотворения, XXVIII, 1914, 16–22. С л а в е й к о в, Р. Български народни обичаи и вярвания. С., 1924. Г е о р г и е в а, Ив. Българска народна митология. С., 1983, 13–28. К о с е с к а, V. *Bułgarskie słownictwo meteorologiczne na tle ogólnosłowiańskim*. – *Prace językoznawcze*, 63, Wrocław – Warszawa – Kraków, 1972.

влияния върху живота им е поставил начало на астрологията - лъжеучение за пред-сказване съдбата на хора и събития по движението на небесните тела.¹⁰С